MIN BY.

Vargträsk – en skatt av h

I byn Vargträsk finns endast två bofasta personer året runt, men på sommaren lever byn upp när sommargästerna anländer. I byn återfinns kanske Sveriges mest väl gömda hembygdsmuseum fylld av historiens vingslag.

I västra Vargträsk finns ett välfyllt hembygdsmuseum som ger inblick i byn under 1900-talets början. Det är däremot bara öppet efter bokning och eldsjälars ork. FOTO: KIRSI POIKELA

Sommarmånaderna har anlänt och flertalet byar har väckts ur sitt vinteride. Den välbekanta ”Ta mig till havet”-melodin ljuder ur bilhögtalarna, solen står i givakt med grönskan som fond. Den asfalterade vägen lämnades vid korsningen av väg 353 strax innan Skarda i nordlig riktning med startpunkt Lycksele. Grusvägen leder emellertid inte till havet utan djupare in i inlandet och till byn som kan vara den minsta i landet, sett till antal bofasta personer. Trots det möts man vid ankomsten av vägarbete när bredbandskablar grävs ner.

Invånarantalet är numera två: Anette Norberg och hennes son Gustav som bor på andra sidan sjön Vargträsket.

– Det heter Mademojaur. Nästan alla namn i hela Lycksele lappmark är bara översättningar från Umesamiskan, berättar Anette Norberg.

– Det finns inga nya namn. Det enda som vi vet är Mustagumbu i Örträsk som är skogsfinskt.

Hon har som många andra provat sina vingar söderöver i landet innan återvändningen till barndomstrakterna. Anette bär på mycket kunskap från forna tider som även gårdens hus gör. Intill hennes boningshus finns traktens hembygdsmuseum bevarat, en kulturskatt fylld av historiens vingslag.

Annette är den som har hand om museet åt Vargträsk Intresseförenings vägnar. Hon låser upp dörren. Den instängda luften från timmerhuset från i början av 1900-talet välkomnar en. Det är byggt på samma traditionella vis som de första nybyggarnas hus. Anette drar upp gardinen och släpper in värmen och ljuset och ursäktar att de inte hunnit städa än inför sommarsäsongen. Dammkornen påminner om det.

I ena hörnet står en säng från golv till tak med inbyggd förvaring och skrivbord längs fotändan. Det ser ut som en barnsäng, vilket det däremot inte är utan Anette berätta att de satt upp och sov för att förhindra sjuka.

På ena väggen hänger en karta.

– Man har ritat alla lappskatteland i Lycksele lappmark för att man skulle hitta nybyggen, för man fick ju inte komma in före det. Det här är där vi är i nu, Mårdberget, säger Anette och pekar mot kartan.

Året var 1761 när nybyggaren Erik Ersson anlände till Vargträsk.

– Han kom från Hörnsjö och hade släkt i Örträsk förstås. Efter tio år så hade de tjugo kor, så det gick bra för dem.

För Anettes del blev det flytt till mostern i Umeå efter att realskolan var avhandlad i Bjurholm.

– Jag gick i gymnasiet där. För det var innan man beslutade att alla skulle gå i Lycksele.

I Umeå studerade hon företagsekonomi och efter att familjen utökats med två barn och maken fått jobb i Stockholm bar det av söderut år 1978. Där fick Anette också jobb som analytiker.

Efter en tid i Norrtälje strax utanför Stockholm gick flyttlasset sedan tillbaka till hembyn Vargträsk år 2003. Som pensionär hade hon möjlighet att bosätta sig var hon ville och det var en plats som lockade henne tillbaka.

– Jag blev intresserad av min bakgrund, min släkt och byns historia så jag har släktforskat. Jag har 65 000 snart i släktregistret som jag petar in en och en.

Det var en folktom by som tog emot henne. Förutom en person på andra sidan sjön var hon helt ensam i byn.

Anette visar vägen in till hembygdsmuseet där tiden verkar ha stått still. I hallen hänger en skjorta och ett par byxor, som att de väntar på att användas igen.

– Det är min pappas skogsbyxor. De har slutat lukta, de där byxorna. De luktade skog förut.

De knarrande trapporna leder upp till ovanvåningen som är fylld av bilder, tillvaratagna klenoder och bruksföremål från början på 1900-talet. En man från byn, Paul Karlsson, har omsorgsfullt snidat fram miniatyrer av gårdarna, och kompletterat med tillhörande information.

– Allt han har gjort har han utgått ifrån laga skifte 1890 så hans fakta kommer därifrån.

I rummet intill finns bord och skolbänk samt vattenautomat från byskolan samt miniatyrer av klassrummen och människor i snidad form.

I den gamla lagårn mitt emot huset finns hela byns gårdar avtecknad. Men vägen upp till andra våningen har ett osäkert mått av bärkraft kvar. Spången upp behöver renoveras. Det är helt enkelt för farligt att gå upp där, så vi låter bli.

– Men det är ingen som vill komma hit, det är för litet jobb, säger Anette.

Museet är tänkt att öppnas, men är bara öppet efter tidsbokning och ork. De ideella krafterna som har byggt upp museet har sinat, så även Anettes, som är den enda som har hand om museigästerna.

– Jag har kunnat få mitt sociala behov med museet så länge jag har orkat, men nu börjar jag krokna och bli för gammal för att traska i trapporna. Jag tar mig inte upp.

Av byns hus står många kvar förutom ett par nybyggen som kolades efter första världskriget. De flesta fylls av gäster på sommaren då byn lever upp, men trots det är byns planerade aktiviteter få, ett musikkafé som kyrkan arrangerar och en grillkväll. Det som är de stora dragplåstren numera är det naturen erbjuder, vattendragen och utsiktstornet på berget Storsvartliden.

> ”Man har ritat alla lappskatteland i Lycksele lappmark för att man skulle hitta nybyggen, för man fick ju inte komma in före det."
>
> **ANETTE MORBERG**

– Sägnen säger att man ska kunna se sju kyrksocknar därifrån. Det är fjällvegetation däruppe med till exempel fjällbjörk och horisontell vy i alla väderstreck vilket också är lite ovanligt, säger Andreas Blomqvist, som är ordförande i Vargträsk Intresseförening.

Han är Lyckselebo och har semesterboende i byn och rekommenderar ett besök upp till berget som ligger cirka sexhundra meter upp.

Med blicken höjd i ena väderstrecket möts man av vindkraftverk, åt andra hållet av kobete, byn har sen en tid tillbaka åter fått kossor. Ljudvågorna fylls av komamman som råmar efter kalven hon fött i går. Vattendroppar faller och flocken tar skydd under träden. Snart kommer resten av sommargästerna, byns ättlingar och ett par familjer utsocknes, utanför landsgränserna, som fastnat för just Vargträsk.

Anette Norberg bestämde att hon ville flytta tillbaka helt när hon besökte platsen en vårvinter då hon blev kär. Hon hade saknat att höra droppljuden från smältsnön.

Anette Norberg öppnar upp museet för säsongen, så länge orken finns.

KIRSI POIKELA
kirsi.poikela@folkbladet.nu

istoria och natur

Vill du att vi gör ett besök i din by?

Under sommaren kommer vi på Folkbladet att besöka flera av länets spännande byar och berätta om livet i dem under under vinjetten Min by.

Känner du till en spännande by eller vill bjuda in oss till din egen? Hör i så fall av dig till oss på redaktionen@folkbladet.nu eller använd formuläret på folkbladet.nu/tipsa

Skolsalen i miniatyr.

Vargträsk

Vargträsk

Hembygdsmuseet.

Lappskattelanden finns avtecknade på en karta.

På nedre plan i gamla lagården som också tillhör museét återfinns en tvättmaskin.

”Sägnen säger att man ska kunna se sju kyrksocknar därifrån. Det är fjällvegetation däruppe med till exempel fjällbjörk och horisontell vy i alla väderstreck vilket också är lite ovanligt."

ANETTE NORBERG

Vargträsk